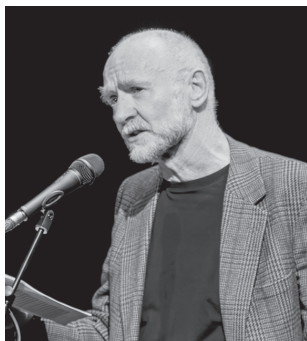

Джеймс Робертсон

Шотландія, Велика Британія

ПРИВИДИ УКРАЇНИ

Оповідання

З англійської переклав Дмитро Дроздовський

А зараз я розповім вам історію про привидів. Це сталося не так давно. Можливо, навіть учора. Власне, ось вона, ця історія.

Це було величезне зібрання духів. Подейкують, через свою понадфізичну природу безліч привидів може поміститися в доволі маленькому просторі. Але на цьому зібранні їх були тисячі й тисячі, десятки тисяч, тому була потрібна велика зала — така, як ця. Хто ж були ті привиди? Це душі всіх українців, котрі загинули через війну. Уявіть собі залу, наповнену привидами аж до самісінької стелі, й нові все прибувають і прибувають щогодини, бо війна, як нам відомо, ще не завершилася.

Однією з переваг привидів є здатність легко спілкуватися та чути одне одного, тож не було потреби у великій звуковій системі, щоб усі вони знали, про що йдеться на зібранні.

А про що, власне, точилася розмова? Отже, коли людина стає привидом, їй потрібно мати місце для блукання, а також зазвичай

когось, кого вона збирається лякати. Нараду скликали, власне, через величезну кількість привидів, яка з'явилася внаслідок війни. На зібранні було утворено комітет — звісно, комітети завжди утворюють, еге ж? Адже так само, як і люди, деякі привиди більш організовані, ніж інші. Комітет запропонував ідеї для переслідувань, після чого всі привиди мали проголосувати, щоб вирішити, які з ідей втілюватимуть у реальності.

Було подано чимало пропозицій, і комітет відібрав із них три найцікавіші.

Перше звернення надійшло від привида воїна-ветерана. Він підвівся та мовив: «Я хочу зібрати елітну команду привидів — хай десять — щоб переслідувати того покидька у Кремлі. Я настільки його ненавиджу, що навіть не стану називати й імені того мерзотника. Хочу, щоб ми переслідували його вдень і вночі, щодня впродовж року, так, щоб він не міг їсти, спілкуватися, спати чи навіть заплющити очі через страх. Ми будемо вдивлятися в нього нашими понівеченими обличчями — через наші рани, кров, брак кінцівок

промовлятиме огида. Ми працюватимемо позмінно, щоб він ніколи не мав ані хвилини спокою. Зрештою він стане настільки потрошеним, схибленим і нещасним, що спробує покінчити з собою, випивши чай із положенням, але невдало розрахує дозу. У результаті замість відносно швидкої смерті його чекатиме нестерпно повільне згасання. А коли він не витримувати страждань і, власне, нас, котрі глузуватимуть із нього, він вистрибне з кремлівського вікна. Але миттєвої смерті не відчуге: натомість зламає всі кістки своєї гнилої плоті й після тижнів страшних мук нарешті здохне. Це буде надзвичайно вдала помста».

Що ж, ця пропозиція викликала бурхливі оплески, бо солдат озвучив те, що багато привидів на тому зібранні відчували тієї хвилини. Далі піднялася друга доповідка — привид журналістки. «Я вимагаю значно масштабнішого переслідування», — сказала вона. «Хочу, щоб тисячі з нас переслідували всіх загарбників, які вчинили свої жахливі злочини, не лише їхніх лідерів, а й простих солдатів та тих, хто катував, гвалтував, убивав, спалював, бомбардував, грабував, калічив і викрадав протягом цієї війни. Вони не мають уникнути відповідальності лише тому, що ніхто не бачив їхніх дій чи тому, що вони виконували накази. І якщо їх достатньо переслідуватимуть привиди України, вони, можливо, зрозуміють, що таке страх, що таке жах і що таке почуття провини. І якщо вони ніколи більше не зможуть жити спокійно до кінця своїх днів — мене це цілком влаштує. Можливо, дехто з них навіть відчуватиме каяття через свої вчинки — це також добре. Але насправді

я просто хочу, щоб їх переслідували ми за все, що вони нам заподіяли. І це буде доволі прийнятне покарання».

Що ж, і ця пропозиція так само отримала бурхливі оплески. Потім піднявся третій промовець — привид адміністратора з однієї з областей на передовій. Він мовив: «Я також хочу, щоб десятки тисяч наших привидів переслідували людей, які зрадили Україну. Але я маю на увазі не лише відвертих зрадників і колаборантів із ворогом. Також маю на увазі тих, хто був корумпованим, хто наживався на чорному ринку, хто думав лише про власні вигоди, поки вдавав із себе найбільших патріотів. Я зараз про лицемірів, які говорять, що вони борються за свою країну чи віру або демократію, поки самі залишаються в безпеці. І всіх тих людей, які дезертирували або виїхали з країни, щоб не воювати. І так само всіх так званих союзників із інших країн світу, які недостатньо постачали зброї та грошей для перемоги над загарбниками — особливо того рудолицького, головного прислужника Кремля, який стверджує, ніби це наша провина, ніби ми почали цю війну й мали б укласти угоду замість того, щоб чинити опір. Він і всі ці люди мають бути переслідувані привидами України, щоб більше ніколи так не думати й не чинити».

Деякі привиди не були впевнені щодо цієї пропозиції. Навіть серед них були ті, хто чинив помилково через те, що просто не мав вибору у вирішальний момент. Вони знали про людей, які й досі були живими, але мусили йти на компроміси лише заради виживання, хоча їхня відданість Україні була цілковитою. Усі привиди розуміли: ніхто не є

абсолютно чистим і безгрішним. Та все ж багато хто перейнявся тим, що запропонував промовець, особливо коли йшлося про рудого, недолугого «переговорника» з іншого боку Атлантичного океану.

Отже, надійшло три пропозиції, й комітет мав поставити їх на голосування: який із цих перерахованих привидами сценаріїв варто підтримати? Та перед цим вперед вийшла молода жінка-привид і попросила слова. Поруч із нею були два привиди дітей — хлопчик і дівчинка. Комітет спершу не хотів надавати їй слова, побоюючись, що тоді кожен захоче долучитися до дискусії. Але коли вони утрюх зупинилися посеред того величезного зібрання, тисячі сердець привидів наповнилися жалем. Комітет почав боятися бунту, а бунт привидів — це геть неприємна річ, тож жінці дозволили взяти слово. І ось що вона промовила:

«Я розумію, чому ідеї, які ви почули, можуть бути дуже популярними. Деякі з причин цих пропозицій мені особисто навіть подобаються. Але ми всі знаємо, що привиди

таки зникають із часом. Я не хочу витратити свій час як привид, хоч би скільки його в мене залишилось, на ці дії. Й не хочу, щоб хтось із вас це робив. Поясню чому. Тому що здатні на більше. Знаєте, чого найбільше хочемо ми — я й моя малеча? Ми хочемо повернутися до нашого рідного міста й просто бути там. Ми хочемо прогулюватися його вулицями, полями, лісами та берегами річок, які ми так любимо, стільки часу, скільки нам залишилося. Ми досі любимо їх, хоч уже й зробилися привидами. Хочу знайти мого чоловіка, їхнього батька, і бути з ним — незалежно від того, чи він став привидом або ж досі живий.

І бути з усіма людьми нашого міста й нашої країни, коли вони почнуть відбудовувати усе знову. Коли розмінюють поля, відновлять електропостачання, відремонтують дороги й каналізацію, відбудують шпиталі, школи та будинки, висаджуватимуть нові дерева в парках, відкриватимуть кав'ярні, бібліотеки й концертні майданчики. І сісти там — випити кави чи пивка, почитати книжку,

послухати спів птахів, почути людську музику або ж заспівати в хорі. Ось де ми хочемо бути — не для того, щоб налякати когось або зробити людей стривоженими чи нещасними, а щоб дивитися, як вони знову збирають свою країну до купи, нашу країну.

Я не чекаю, що вони забудуть. Ба більше, важливо, щоб вони не забули того, що сталося. Важливо, щоб вони не забули нас. Я також не чекаю, що вони вибачать загарбникам за все скоєне чи тим нашим людям, які поводитися гірше, ніж мали б. Але я хочу, щоб вони змогли піднятися над цим, щоб я сама й мої діти могли бути поруч із ними тоді, коли вони почнуть виконувати потрібну роботу. А коли вони заплачуть через усе те, що втратили й кого втратили, ми хочемо покласти руки на їхні плечі й дати зрозуміти, що плакати — це нормально. А коли вони будуть стомлені через те, що попереду ще стільки роботи, ми хочемо бути поруч із ними й наповнювати їх силою й відвагою, аби працювати далі, адже для миру також потрібні сила й відвага.

Ми якнайдужче хочемо цього, щоб наше перетворення на привидів не було марним.

Якщо ми не можемо бути там фізично тоді, коли війна закінчиться — вона обов'язково закінчиться, хоча ми не знаємо коли — то хочемо бути там духовно. Ми хочемо побачити, як повертається нормальне життя. Я хочу слухати друзів, які розмовляють між собою, сміються й співають у кав'ярнях

і пабах. А мої діти-привиди хочуть дивитися на живих дітей у безпеці, котрі граються та бігають. Й, можливо, хтось із них скаже — так, як діти це роблять зі своїми уявними друзями — «Привіт! Хто ти? Пограймося разом». І мої діти-привиди зможуть також приєднатися до тих ігор. Ось такого переслідування ми воліли б. Хочемо, щоб усі ми тут — усі привиди України — були поруч із народом України, коли ті почнуть нове життя. І через них ми теж зможемо жити заново. Тоді усе це не буде марним — усе це буде заради життя, миру, свободи й любові, які єдині вартують того, аби віддавати за них життя».

Коли вона завершила промову, запанувала повна тиша. Потім голова комітету постановив: «Зараз ми проведемо голосування». Але до того, як встигли організувати голосування, усі привиди, які були там, навіть ті, хто лише прибували з війни, почали залишати величезну залу — тисячами й десятками тисяч. Вони не хотіли голосувати. Вони не потребували голосування. Вони хотіли й потребували повернутися до своїх міст і сіл. До місць, які знали й любили. Вони хотіли повернутися додому. Привиди України хотіли додому.

Від редакції. Написано й вперше прочитано на концерті «Україна назавжди!», Usher Hall, Единбург, 25 лютого 2025 року.

Фото Basya Volodarskaya.

Опубліковано вперше з дозволу автора.

**Dmytro, I am happy for you to publish
your translation of my story 'The Ghosts of Ukraine' in Vsesvit magazine.
I can give you permission to do this as the story has not been published anywhere else.
I do not expect any payment for this. It is my very small contribution
to the cause of Ukrainian freedom.**

**With warm wishes
James**